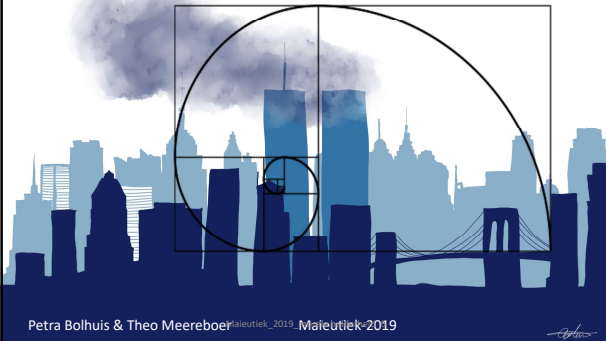

Morele helderheid-6

Wat doen we met onze idealen in een tijd van polarisatie?

Petra Bolhuis & Theo Meereboer #maeutiek_2019 Maieutiek-2019

4-Hoop

Verlichtingsdenkers zelf zijn niet altijd even hoopvol. (Voltaire, Rousseau en Kant)

Waarbij er ook altijd een strohalm wordt geboden van een richting waarin de mens zich zou moeten wenden om er beter uit te komen. Die richting varieert sterk; meer of minder beschaving, meer gevoel of juist verstand, meer of minder vrijheid.

Maieutiek_2019_morele helderheid_6

Rousseau

- Zijn flirt met de natuurtoestand en de edele wilde is meer belachelijk gemaakt dan die van andere Verlichtingsfilosofen.
- De natuurtoestand is niet te kennen, want er is geen documentatie van.
- Het is een regulatief idee (249)
- De oorspronkelijke onschuld van Rousseau is niet moreel, maar biedt wel een potentie daartoe. (250)

Maieutiek_2019_morele helderheid_6

Rousseau contra de Verlichting

- We moeten ons goed realiseren dat Rousseau ondanks al zijn kritiek zelf een typische Verlichtingsfilosoof is.
- Zijn kritiek is dat opvoeding en cultuur de onschuld wegneemt,
- Hij legt de basis voor het denken van Marx,
- Bezit is het probleem.

Maieutiek_2019_morele helderheid_6

Moderne kritiek op de Verlichting

Ook deze kritiek is afkomstig van mensen die hun denken alleen kunnen vormgeven binnen de Verlichting.

Grootste kritiek: techniek en rationaliteit kunnen het ontsporen van de menselijke natuur verergeren. (255)

Neiman zegt dat techniek neutraal is, maar misbruikt kan worden.

Achterhuis, Verbeek e.a. zeggen dat de moraal in de techniek zou moeten zitten i.p.v. er achteraf aan toegevoegd te worden.

Maieutiek_2019_morele helderheid_6

Aanvullende kritiek

“Voor Heidegger, (...) vertegenwoordigde de Verlichting de westerse denktrant in zijn meest extreme vorm: de rede die hoopt het universum te beheersen.

Richard Rorty geloofde dat rationeel onderzoek (de Verlichting) een poging is om de intrinsieke aard van de dingen te doorgronden, en zo de onveranderlijke Waarheid te vinden.

Volgens Adorno en Horkheimer had de Verlichting door haar verbond met de rede een totalitair karakter gekregen.

“Allen waren het erover eens dat de rede instrumenteel, berekenend en dominant is en uiteindelijk zinloos zal blijken.” (180)

Maieutiek_2019_morele helderheid_6

De menselijke natuur

De religies met hun goddelijke bron van het goede plaatsten het moreel goede buiten de (menselijke) natuur

Verlies van religieuze zekerstelling liet ons opgaan in de 'beestachtige' natuur. Nu zien we terugwinnen van moraal als een natuurlijk gegeven van groepsdieren zoals de mens. (de Waal, Ramachandran (262/263))

Maieutiek_2019_morele helderheid_6

Eigenbelang

- Overleven van het individu (of zijn genen) wordt een centraal thema in de moderne tijd.
- Daardoor ontstaat er een zwart scenario; wij zijn uit op het eigen belang.(269)
- Neiman stelt daarnaast dat het postmodernisme een onvermogen heeft gegeneerd om zaken serieus te nemen.(268/269) Alsof moraal serieus nemen getuigt van naïviteit.

Maieutiek_2019_morele helderheid_6

“Jammer voor de feiten”

De broer van Darwin schreef (...) 'Eigenlijk is de redenering a priori al zo bevredigend, in mijn ogen, dat als de feiten niet passen, nou ja jammer dan voor de feiten, denk ik.' (276)

Hume maakt al duidelijk dat een verzameling feiten nog geen zekerheid biedt over de toekomst, maar er lijkt een consensus te zijn ontstaan voor het kiezen van het meest pessimistische scenario.

Maieutiek_2019_morele helderheid_6

Optimistische signalen

1. Foltering is niet normaal meer (281)
2. Slavernij is niet normaal meer(282)
3. Ongelijkheid van vrouwen is niet normaal meer(283)

Dat wil niet zeggen dat het niet meer voorkomt! Neiman vindt dat momenteel (2008!) Amerika achter gaat lopen op Europa(285)

Maieutiek_2019_morele helderheid_6

Belang van optimisme

“Ik pleit voor hoop die niet irrationeel is, want de signalen zijn concreet, net zo concreet als het bewijs voor de opwarming van de aarde. Inderdaad. Beide zijn echt, en er is geen manier om vast te stellen of de mensheid op weg is naar een betere toestand of de ondergang tegemoet snelt. Wat jij ervan vindt is een kwestie van keuze, maar je keuze hoeft niet arbitrair te zijn. Als je gelooft dat vooruitgang mogelijk is, dan kun je iets doen aan de opwarming van de aarde. Als je dat niet gelooft, dan kun je niets doen, behalve naar een ander kanaal zappen.”(286)

Maieutiek_2019_morele helderheid_6